

УДК 378.147

Володимир Євгенович Шедяков

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОГО РІВНЯ МЕТОДОЛОГІЇ ОТРИМАННЯ ОСВІТИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЕМ ЯК УМОВА ЯКОСТІ ЙОГО БЕЗПЕРЕРВНОГО НАВЧАННЯ

Теперішнє життя робить зовсім недостатнім одномоментне отримання знань в юності: постійно змінюється сама практика, умови та методологія дій. Втім поширення Інтернет-простору знецінює механічні функції з отримання прикладних знань, але підвищує значення методології (зокрема — в виборі фактів та їх динамік) та креативності рішень на їх базі. Суть загальновідомого бар'єру Пітерса саме в тому, що розвиток людини та прогрес технологій взагалі не можуть бути кардинально різношвидкісними без загрози знищення людства. Водночас володіння методологією забезпечує розрізнення якісного результату наукового дослідження від недостовірних суджень та методик, псевдонаукових імітацій або вторинних робіт, причому має демонструватися воно на практиці, в процесі вирішення практичних проблем сьогодення, а не окремо від пізнання та трансформування дійсності [1—3]. Й навпаки: тільки ті Викладачі, котрі сами продемонстрували володіння ефективними прийомами дій на практиці та здатні постійно вдосконалювати своє мистецтво в бистроплинному світі сьогодення, можуть бути справді корисні зацікавленим учням. За роки існування України вже напрацьовані елементи досвіду на багатьох ділянках. Не можна, щоб вони зникали, наприклад, при переміщенні по службі конкретної людини. Соціальна та кар'єрна мобільність — це правило, але вона повинні збагачувати, а не послабляти роботу. Водночас сьогодні працювати тільки “на утримання” — означає відставати, впадати в застій. Однак сьогодні величезним попитом користуються різноманітні “шаманські”, позанаукові та вненаукові засоби засвоєння світу, передачі інформації.

Втім, й наукове знання, природно, мінливо також, як і способи його отримання; воно базується на безкінцевості властивостей світу та кожної річі, але при цьому науковий пошук остається антропоцентричним. Розвиток наукової теорії та практики тісно взаємозв'язані, причому вимоги до якості їх зв'язку посилюються, а роль науки для трансформації дійсності підвищується; додаткова ак-

туальність аналізу можливостей наукового потенціалу пов'язана як з посиленням об'єктивного запиту практики (зокрема, завданнями безперервних інновацій), так і зі специфікою постсучасної методології, яка, з одного боку, намагається інтегрувати принципово різні підходи, з іншого, — має зберігати відмінність науки від інших шляхів засвоєння світу. Особливо важлива методологія наукового пошуку (як природних, так і гуманітарних галузей науки, знання загального і конкретного) для формування методології модернізації рефлексивної. Проте ще представники Франкфуртської школи оголосили науку різновидом ідеології. Відомий спеціаліст з методології науки П. Фейєрабенд у праці “Проти методологічного примусу. Нарис анархістської теорії пізнання” зауважує, що, оскільки наука перетворилася на засіб маніпулювання, людині належить звільнитися від “наукового гніту”. За спостереженням іншого метра методології науки Ж.-Ф. Ліотара, в більшості провідних країн світу складається ситуація постмодерну, для котрої характерним є формування ілюзії втрати провідної ролі наукової раціональності в культурі. Відтак, у своїх крайніх формах критики бритви Оккама, наукового знання й наукової методології доходять навіть до їх цілковитого заперечення та додатково пов'язують це саме зі специфікою постмодерну. Відповідно, апеляції до “передових інтерпретацій” постсучасної методології в науці може приховувати як неучтво, так і спроби маніпуляції: “Цивілізована людина мислить логічно і раціонально, виявляючи причинно-наслідкові зв'язки між своїми діями і кінцевим результатом. Для дикуна характерне містичне та магичне мислення. Він вірить, що його бажання здатні загадковим чином перетворити навколишню реальність. Він живе в світі сакральних заклинань і ритуалів, чудових фетишів і тотемів, могутніх ідолів і злих демонів” [4]. Зрозуміло, це — питання не тільки наукових роздумів, але й трансформації реальності: “Сановні шамани вибирали то одну, то іншу сферу розвитку, повністю ви-

холощуючи її суть і залишаючи від неї лише безплідні мантри. Замість реального вдосконалення демократичних механізмів ми отримали священну Демократію, замість працездатної правової системи — абстрактну Справедливість, замість продуктивного запозичення європейських ноу-хау — сакральну Євроінтеграцію. ... Сьогодні на порядку денному опинилася нова порція чудодійних заклинань — Професіоналізм, Стабільність, Реформи. Тим часом неупереджений світовий огляд свідчить не на користь українських магів. Найбільше число атеїстів і агностиків (до 85 % населення) проживає в благополучній Швеції. Цей показник високий і в інших скандинавських країнах, а також у Франції, Чехії, Китаї, Японії, Південній Кореї. ...Якщо під бездуховністю розуміти скептичне відношення до містицизму, то подібна “бездуховність” спокійнісінько уживається з високою культурою і динамічним розвитком. Проте в жаркій Африці традиційна духовність і сакральний зв’язок з предками квітнуть пишним кольором, але це чомусь не рятує місцевих аборигенів від убогості, розрухи і кровопролиття. Ми мріємо про стандарти цивілізованих країн і в той же час старанний пестуємо дикунські релікти” [4]. Зрозуміло одній з прикмет і каталізатором зриву цивілізації в соціальній сфері стає ослаблення суспільних позицій науки [5—6] (недаремно, наприклад, в Росії була створена Комісія РАН з боротьби з лженаукою) та посилення донauкових і антинаукових підходів у сприйнятті світу. Інколи нині людина, що вважає себе достатньо освіченою, обертається до знахарських ритуалів, щоб пояснити те, чого не розуміє або змінити те, що їй не подобається в дійсності. Однак, як стверджує відоме прислів’я, за великим рахунком, є тільки дві партії — партія кюре та партія вчителя (базою цінностей життя є віра або знання). Освіта (у європейському розумінні) — це саме здатність людства обходитися без зовнішніх авторитетів, мислити своїм розумом і не потребувати допомоги з боку вищих сил. Отже “абсолютно не викликає сумнівів той факт, — відзначає Вольтер, — що за допомогою заклинань і чаклунських чар цілком можна знищити величезні стада овець, якщо при цьому застосувати достатню кількість миш’яку”. Класичними для розуміння постмодерного середовища і впливу на неї стали міркування Умберто Еко як про розкладаючу роль теорії змови, так і про зв’язок миру віртуального та реального. В його книгах міститься блискуча відповідь спробам ідеологічних спекуляцій на теми різноманітних змов і інших уможлиднених конструкцій, антинаукових опусів під виглядом наукових досліджень, ідеології сектантства і ксенофобії, ідейно-політичної вузькості мислення. З ідкою іронією їм пародіюється породження в пустої балаканині дозвільною публікою сюжетів про “таємні смисли історії”, езотеричних легенд, розтиражованих ненаукових

штампів, примітивних міфів. В результаті, розуміння пружин соціального простору постмодерна багато в чому базується саме на ідеях “Маятника Фуко” та “Баудоліно”, як і на плідних концепціях Н. Вінера, С. Джобса, Дж. фон Неймана, Н. Пригожина, Г. Хакена стосовно закономірностей колективних дій та взаємодію в конкуруючих командах, місця колективних відносин, кооперативних процесів у синергетичній самоорганізації. Особливості оптимізації наукової творчості успішно розглядали Г. Волков, Г. Гиргінюв, В. Єльмеев, Г. Жильцов, Е. Маркарян, Н. Мотрошилова, В. Палій (Левічева), Я. Понмарьов, П. Родіоненков, Л. Тикоцький, В. Щербина та ін. Водночас, класичними дослідженнями з методології науки в вітчизняному інформаційному просторі та за кордоном стали напрацювання шкіл В. Біблера, М. І. Блецкана, М. Відінеєва, Дж. Гвішіані, Л. Ляхової, В. Лекторського, Л. Нечипоренко, Т. Ойзермана, Г. Сел’є, В. Шинкарука. Також методологічна та теоретична основа дослідження закладені принципами та постмодерністськими інтерпретаціями методології в наукових школах З. Баумана, В. Вельша, Ф. Гуаттарі, Ж. Дерріди, І. Джохадзе, А. Етціоні, Ж.-Ф. Ліотара, М. Кастельса, П. Козловські тощо; аналізом місця традицій, свободи та конкуренції у людському суспільстві, який провів Ф. А. фон Хайек; “кібернетикою другого порядку” в інтерпретації шкіл Р. Ешбі, С. Віра, У. Маккалока, Г. фон Ферстера, вивчення методологічних засад дослідження інформаційно-суспільних явищ колективами авторів журналів “Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони” (насамперед, в статтях О. Хатяна), “Наука та наукознавство”, “Стратегічна панорама”, “Соціальна психологія”, “Гуманітарні студії” тощо. Отже сьогодні в Україні продовжується засвоєння різноманітних інтерпретацій, пов’язаних з дослідженням наукової методології, зокрема — з питань розрізнення методів дослідження та методів викладання матеріалу, шляхів розвитку технологій освіти.

Мета статті — запропонувати авторське бачення особливостей деяких специфічних боків застосування наукового рівня організації праці та методології при навчанні майбутнього військовослужбовця (та наступном підвищенні його кваліфікації) в умовах сьогодення.

Відтак, наука — це соціокультурна діяльність, своєрідне суспільне явище, зміст якого — професійне мислення як відображення дійсності (за Е. Ільєнковим), “виробництво знань” (за С. Піроговим та Г. Жильцовим). Власне “мислення — це творчість, причому творчість цінностей, які не властиві самій природі” [7, 273; див., також, 8—10]. Відповідно, “творча особа ... може нормально мислити лише у внутрішньому діалозі”, а “єдиною логічною формою творчого мислення може бути тільки форма внутрішньої суперечки” [11, 229, 70; див., також, 12]. Основне

завдання науки — виявлення об'єктивних законів дійсності, а її головна мета — істинне знання; етапи динаміки наукового знання полягають у розумінні дійсності в її минулому, нинішньому та майбутньому, у вірогідному узагальненні фактів, у тому, що за випадковим воно знаходить необхідне, закономірне, за поодиноким — загальне і на цій основі здійснюється передбачення (прогнозування). Надати можливість цього й має методологія наукового пошуку. Науковий труд є "всезагальним", тобто і збагачує він людство в цілому, і базується з досягненнями як сучасників, так і попередників. Разом з тим творчість може бути наявною і в матеріальному виробництві, вкрай істотною виступає рівень матеріально-технічної бази виробництва духовного. При цьому втрачає сенс постановка питання про відтворення витрат на спеціальну підготовку таких працівників, бо результати їх діяльності мало пов'язаним з цими витратами.

За Гегелем діяльність індивідів буває репродуктивною або продуктивною (що базується на творчому мисленні). Для Грамши, відповідно: інтелігенція — люди усередині класу, зайняті розробкою ідеологічних зв'язків, зокрема існує "органічна інтелігенція" (створює нове — та забезпечує консолідацію прогресивного класу) та "традиційна" (створена іншими класами для розповсюдження знань при вирішенні завдань, що стоять перед ними). Отже "творча особа створює те, чого раніше до неї ніколи не існувало: сукупність компонентів, об'єднаних для виконання деякої бажаної операції (або операцій)" [13]. У числі чинників, які характеризують розвиток наукового потенціалу, в наукознавчій літературі (див., наприклад, Г. Жільцова) виділяють: 1) забезпеченість кадрами, 2) науково-інформаційну забезпеченість, 3) матеріально-технічну забезпеченість, 4) організаційну структуру наукових колективів. Відповідно (за Т. Куном) є два базових рівня науки як освоєння, усвідомлення дійсності:

– парадигмальний (розгляд підходів, нормативів, підстав, фундаментальних моделей будови науки і наукових знань),

– нормальний — реалізація можливостей парадигми: освоєння фактів, виходячи з неї.

За відомою класифікацією, "наукова творчість першого порядку у широкому сенсі — наукове засвоєння дійсності, суб'єктивна трансформація матеріальної реальності і її суті в наукові образи, яких природно немає і не може бути", тоді як "наукова творчість другого порядку у вузькому сенсі — як використання досягнутих людством наукових знань як початкова база і інструмент для досягнення істотно нових наукових знань і відкриттів" [14, 16]. При цьому існує умовний розподіл творчих завдань на два класи: той, який складають завдання, котрі можна вирішити засобами планомірного використання усвідомлюваних способів і прийомів; та інший, де сконцентровані завдання за рішенням глибших суперечностей — тут зна-

хідки є спочатку несвідомими [15, 10—11; див. також, 16—17]. Результати завдань першого класу вписуються в колишню систему знань, іншого — вимагають зміни наукової парадигми. Водночас, за К. Марксом, доцільно розрізняти роботу просту та складну, т.зв. загальну (всезагальну) працю і сукупну працю. На відміну від праці простої, складна є вартісною формою кваліфікованої праці; "складність праці — кількісна характеристика її функції зі створення вартості; відношення всієї вартості, що створюється в одиницю часу даною працею, до вартості, створеної нею як поточною працею, без урахування реалізації у вартості створюваного товару частини витрат на спеціальну підготовку даного працівника" [18, 40]. Отже, групами чинників складної (кваліфікованої) праці стають ті, що визначають: 1) характер кваліфікації робочої сили (загальної і спеціальної підготовки); 2) систему та ефективність подальших витрат зі зростання компетенції; 3) використання цієї кваліфікації. Наукова праця як загальна, обумовлюється частиною кооперацією сучасників, засвоєнням праці попередників та суспільно привласнюється людьми:

1) незалежно від дійсного здійснення особистих контактів і спілкування, безпосередньої сумісності в праці;

2) незалежно від зусиль і розумових витрат, які були потрібні, щоб спочатку провести його (він тому і є загальним, непропорційно легко освоюваним на зразок дармової продуктивної сили природи);

3) як сукупна сполучена сила кооперації людей (додаткова продуктивна сила) [19, 237].

Втім, наука пов'язана з унікальною працею, насамперед — в духовному виробництві, продуктивність зайнятих яким відрізняється від характеру роботи в матеріальному виробництві. Причому специфіка саме наукової діяльності така велика, що примушувала фахівців характеризувати її як не-труд, протилежність праці. Зокрема, результати звичної виконавської роботи легко відчужуються від працівника, "стають не його" і сприяють його закріпаченню, тоді як наукова творчість існує разом з її носієм, її суть не відчужується. Недаремно в історії людства незмінно пануючі класи закріплювали за собою функції духовного виробництва, пов'язані з соціальним пануванням, а верствам, що поневолили, діставалася робота в матеріальному виробництві. Знищення ідеального продукту припускає знищення його творця, тоді як ліквідація (перетворення на свій іншою людиною) продукту матеріального виробництва ніяк не пов'язано з долею його виготівника. З цієї точки зору, в науковій праці завжди значущим є аксіологічний (ціннісний) аспект. Так, принципові відмінності наукової діяльності й складають: 1) відмінність внутрішньої спрямованості праці та її результатів (специфічна споживча

вартість); 2) неоднакове відношення до суспільного виробництва (праця в науці відособлена від безпосереднього виробництва); 3) відмінність змісту праці (творчий, що перетворює частину опосередкована виробництвом); 4) відмінність мети і інтересів (перспективні завдання). Разом з тим наука — це не просто сфера ідей або система наукових знань, а сама діяльність по виробництву нових наукових знань. До того ж виробництво ідей — істотна, але не єдина функція духовного виробництва. Чим глибше і повніше використані результати праці попередників і сучасників, чим багатше матеріально — технічна база науки — тим якісніше праця та значніше науковий внесок.

Методологія — це, по-перше, сукупність прийомів дослідження, вживаних в теорії й на практиці та, по-друге, вчення про метод наукового пізнання і перетворення світу [20, 214]. Причому методи, розвиті в одній науковій області, можуть ефективно застосовуватися в зовсім іншій: існує безліч форм раціональності, що не зводяться одна до одної [21, 4; див., також, 22—23]. Критеріями науковості методології дослідження, які відрізняють науку від інших форм пізнання, є: об'єктивність, системність, практична націленість, орієнтація на передбачення, суворі доказовість, обґрунтованість і достовірність результатів. На відміну від життєвих індивідуальних та родових, тобто доннаукових знань, рівень яких здебільшого обмежується описом відповідних фактів, наукове знання сягає більш високого рівня — рівня пояснення, осмислення фактів у понятійній системі відповідної науки, і залучається до складу теорії. Причому методологічно точно здійснено наукове дослідження дозволяє вивчати, систематизувати і передбачити події (випереджувальне відображення), а також оптимізувати підготовку конструктивних змін і впливи на практиці. Водночас необхідно цінити не готові до вживання догми, а відправні пункти для розвитку, методологію подальшого вдосконалення. Причому виконання наукою покладених на неї завдань суттєво залежить від знань, використання іманентної ресурсної бази та методології: як відомо, першовідкривачем виявляється той, хто, точно знаючи, чого він чекає, здатний відрізнити те, що відхиляється від очікуваного результату.

Основою наукової методології в засвоєнні гуманітарних дисциплін є рефлексія як осмислення суб'єктом наукового дослідження власної пошукової активності, отже велике значення для якості отриманого результату організація мислення, його надбудова на операційному, наочному, і власне рефлексії рівнях. Саме кардинальна різниця між свідомістю науковою (рефлексивною) і доннауковою (речовою) дозволяє науковцю реагувати на причини явищ і на процеси, а не їх прояви. Свідомість до рефлексії є такою, що не дійшла ще до рівня розуміння того, як і що вона

відображає. Отже така свідомість не володіє поняттям ідеального, тобто не знає про те, що суть наочних форм не в них самих, що останні представляють, несуть інший зміст. Свідомість рефлексивна (наукова) теж соціально детермінована, але на відміну від свідомості дорефлексивної в ролі детермінант виступає не видимість, а її субстанція; не випадкові прояви, а їх суть; не поодинокі явища, а процеси змін. Безпосередня свідомість в її дорефлексивних формах базується переважно на сфері практичного ужитку, області безпосередніх переживань людини, людських емоційних настроїв, особових переживань і мотивацій. Отже мета рефлексії — зафіксувати свою нову якість, порівнюючи її з попередніми своїми станами та зрозуміти у зв'язку з цим свою власну генезу, а врешті-решт побудувати моделі своїх майбутніх станів. Основними орієнтирами тут виступають три полюси власного буття: минуле (попередні стани), майбутнє (напрямок розвитку) та сьогодення (функціонування), що предстает постійно змінним моментом між минулим і майбутнім.

Здійснення наукового пошуку для використання потенціалу всіх абстракцій, які дозволяють зрозуміти зміст явища, повинно опиратися на сходження від абстрактного до конкретного. Відповідно, “думки, будучи формами по відношенню до відбиваної дійсності, складають зміст матеріальних форм мислення і спілкування” [24, 6]. Ідеальність є не просто функція заміщення загальної природи іншої речі: річ ідеальна, якщо вона виконує функцію заміщення, представлення загальних форм суспільної людської діяльності. Думки ідеальні завжди, матеріальні лише їх носії. Образ не матеріальний ні в якому відношенні, а думка гносеологічно ідеальна, лише онтологічне її носій матеріальний. “Матеріальні форми мислення і спілкування, будучи матеріальним способом продукування і комунікації думок, не складають змісту процесу мислення” Відповідно, “звуки мови, жести, міміка, система письмових знаків, креслення, малюнки і тому подібне суть матеріальні форми зовнішнього прояву думок, а не самі думки. Ідеальний феномен неможливо досліджувати шляхом емпіричного сприйняття органами чуття і експериментування. Для його пізнання поки залишається тільки теоретичний аналіз” [25, 15, 10; див., також, 26—28].

Отже, постучасною науковою методологією обґрунтовано контрперспективність, зрештою неможливість одержання знань про предмет по-старому, коли його різні сторони вивчаються ізольовано одна від одної, а теоретичний синтез для створення єдиного уявлення про об'єкт (предмет) на основі одержаних нарізно знань про нього відкладається на нього після систематизації та осмислення вченого. Відтак, слід змінити традиційний підхід наукових досліджень і підхід до обробки і організації одержаного знання. На шляху до

осмислення ряду задач, які виражають необхідну пропедевтику (попередній розгляд) зрілого стану науково-теоретичного знання і взаємозв'язані єдиною науково-дослідною програмою, постає сучасна методологічна самосвідомість науки. Водночас впорядкування понятійного апарату виявляється достатньо складною проблемою, яка вимагає вивчення, перегляду, вдосконалення теорій конкретних наук і яка не може бути обмеженою випадковими нестрогими математичними формулюваннями конкретних теорій.

Як відомо, Україні потрібна системна всебічна модернізація та прагматичний захист стратегічних інтересів, зокрема — через створення інноваційних кластерів у сфері високотехнологій та потужної підтримки перспективних національних проектів. Природно, здійснення ефективних моделей наукової роботи з інформацією, має базуватися на особливостях інформаційного простору, характерних для чергового рівня соціального розвитку. Сучасний британський науковець З. Бауман ставить “неслабе” питання: “Чи може наука допомогти у свobodному житті?” І надає ствердну відповідь: “Так, може” — що він несподівано пов’язує з тим, що завдяки соціології впевненість у можливості описати наш досвід одним і тільки одним засобом поступається перед знанням того, що інтерпретації — можливі, вірогідні — багаточисельні. У цьому випадку найкраще, що може зробити наука — це “підстьобнути ледаче уявлення” під час демонстрації знайомого у несподіваних ракурсах, допомогти розвитку та прояву соціальної творчості. Отже, не має нічого більш практичного, ніж добра теорія. Проте не дарма розповсюдженням є вислів, що диявол грає нами, коли ми не мислимо точно. Врешті-решт точність мислення, безумовно, є етичним обов’язком того, хто до цього мислення залучений. Відтак забезпечення можливості використання в аналізі максимально широкого кола явищ з визначенням їх вірного співвідношення та специфіки кожного передбачає реалізацію підйому від абстрактного до конкретного. Причому він здійснюється не з зовнішнім доповненням його наступної стадії зворотного руху (від конкретного до абстрактного), а при включенні в кожний його момент особливостей останнього. Такий підхід дозволяє перейти до конкретно-загального во взаємодії ідеального та реального (матеріального) при випереджаючим відображенні практики теорією. Водночас, метод дослідження не співпадає з методом викладення, — в тому числі в питаннях співвідношення теорії та практики. Тим часом зростання важливості інтелектуальної праці сприяє збільшенню елементів творчості. Не менш важливим, ніж розвиток техніки та технології, є трансформація вимог до людини, її освіти, професійної підготовки, майстерності, умотивованості. Безперечно є невідкладна потреба переорієнтації економіки та суспільства на новий тип розвитку, що базується на

постійному науково-технічному вдосконаленні виробництва та передбачає регулярність, “конверсність” нововведень, і коли вирішальним чинником виробництва стають інформація й знання. Тому, природно, стратегії інноваційного розвитку та формування інформаційного суспільства — дві підстави займання країною гідних позицій під час переходу до шостого технологічного устрою. Проте, як любив повторювати Гегель, мудрість приходить тільки з часом — “сова Мінерви починає свій політ лише з настанням сутінків”. Отже, відносно запізнене проведення модернізації надає очевидні переваги, пов’язані, насамперед, з можливостями акумулювання міжнародного та вітчизняного досвіду, наданням якостей передових поглядів та методів наукового дослідження. Саме цього об’єктивно вимагають реальні події української дійсності та радикальні зміни у постсучасному світі, які повинні знайти адекватне відображення в при формуванні нової освітньої парадигми для військовослужбовців (як дійсних, так і майбутніх), можливо, привести до створення якісно нової парадигми науки, корисної в умовах безперервних інновацій. Але сьогодні інколи смак до значних теоретичних досліджень (без яких виявити суть процесів трансформації неможливо) може псуватися звинуваченнями в начебто схоластичному теоретизуванні, третируватися докорами в зайвій абстрактності міркувань, розбещуватися змішуванням діалектики та схоластики, підриватися “розлюденням” теорії та практики. Втім, саме недостатня глибина початкових абстракцій здатна стати причиною подальшого схоластичного підходу й убогого емпіризму куцих рекомендацій та уповільнювати використання інтелектуального потенціалу суспільства та прогресивну реструктуризацію інформації.

Отже, підвищення рівня методологічної освіченості населення та оволодіння ним інформаційними технологіями — необхідні умови прогресивних структурних змін та успішного здійснення інноваційного кидка в умовах розповсюдження Інтернет-простору. Організація структури із хаосу передбачає подолання хаосу в процесі мислення. Вдосконалення апарату наукового дослідження (як й забезпечення ресурсної пріоритетності науковців) є обов’язковою умовою перетворення науки на впливовий чинник проведення модернізації, забезпечення гідного місця країни в інформаційну епоху. Наукова культура передбачає рефлексію як осмислення суб’єктом наукового дослідження власної пошукової активності, отже — організація мислення, його налаштування на рівнях: операційному, наочному, особистісному й власне рефлексії. Тобто створюються умови, відповідно до яких необхідною є відмова від будь-яких спроб здійснення політики ринкового фундаменталізму, цілеспрямоване використання ресурсного потенціалу держави для нової модернізації виробництва країни, адекватної

світовим змінам соціально-політичного оформлення суспільного життя. Тому якщо темпи модернізації не такі, як хотілося, то не останньою причиною тут може стати емпіризм, відмова від аналізу (або неволодіння його достовірними методологіями?) внутрішніх закономірностей соціально-економічного розвитку країни та науки. Саме на стрімких поворотах розвитку суспільства виявляється зв'язок між волонтаризмом та емпіризмом, необґрунтованістю рішень та слабкістю методології вивчення проблеми. І основною небезпекою можуть стати не помилки минулого, а переважання неоптимального, невдалого варіанта перетворень на практиці та емпіризм (нездатність до теоретичних узагальнень, схильність до використання штампів або не апробованих у експертному співтоваристві методів тощо) в науці.

Література

- Хатян О. А. Методологічні засади дослідження інформаційно-суспільних явищ / О. А. Хатян // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. — 2010. — № 1 (7). — С. 90—95; № 2 (8). — С. 57—60.
- Шедяков В. С. Психологія організації наукової творчості / В. С. Шедяков // Соціальна психологія. — 2010. — № 3 (41). — С. 19—28.
- Шедяков В. С. Підвищення організаційної культури у сфері наукової творчості як чинник розвитку суспільства / В. С. Шедяков // Політологічний вісник. — 2010. — Вип. 45. — С. 62—73.
- Дубиняньський М. Здичавіння. UA / М. Дубиняньський // Українська правда. — 12.03.2011.
- Партико З. В. Наука, псевдонаука, паранаука й інженерні вчення / З. В. Партико // Бюлетень ВАК України. — 2010. — № 9. — С. 39—43.
- Корсак К. Яку науково-технологічну революцію отримає початок 21 століття? / К. Корсак // Науковий світ. — 2010. — № 6. — С. 6—8.
- Михайлов Ф. Т. Загадка человеческого Я / Ф. Т. Михайлов. — М.: Политиздат, 1976. — 287 с.
- Коршунов А. М., Шаповалов В. Ф. Творчество и отражение в историческом познании / А. М. Коршунов, В. Ф. Шаповалов. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. — 191 с.
- Творчество и социальное познание / [под ред. А. М. Коршунова, С. С. Гольденрихта]. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. — 256 с.
- Ляхова Л. Н. Отражение и активность материи / Л. Н. Ляхова. — Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1978. — 177 с.
- Библер В. С. Мышление как творчество / В. С. Библер. — М.: Политиздат, 1975. — 399 с.
- Библер В. С. От наукоучения — к логике культуры / В. С. Библер. — М.: Политиздат, 1990. — 413 с.
- Уилсон А., Уилсон М. Управление и творчество при проектировании систем / А. Уилсон, М. Уилсон. — М.: Сов. радио, 1976. — 256 с.
- Гиргинов Г. Наука и творчество. — М.: Прогресс, 1979. — 365 с.
- Исследование проблем психологии творчества / [под ред. Я. А. Пономарева]. — М.: Наука, 1983. — 336 с.
- Касавин И. Т. Миграция. Креативность. Текст. Проблемы неклассической теории познания / И. Т. Касавин. — СПб.: РХГИ, 1999. — 408 с.
- Ротенберг В. С., Аршавский В. В. Поиск активности и адаптация / В. С. Ротенберг, В. В. Аршавский. — М.: Наука, 1984. — 193 с.
- Вейхер А. А. Сложный труд. Методология изучения, социально-экономические факторы, тенденции развития. — Л.: Наука, 1978. — 128 с.
- Мамардашвили М. К. Как я понимаю философию / М. К. Мамардашвили. — М.: Прогресс, 1990. — 368 с.
- Философский словарь / [под ред. И. Т. Фролова]. — М.: Политиздат, 1980. — 444 с.
- Кизима В. В. Культурно-исторический процесс и проблема рациональности / В. В. Кизима. — К.: Наук. думка, 1985. — 214 с.
- Саймон Г. А. Рациональность как процесс и продукт мышления / Г. А. Саймон // THESIS. — 1993. — Вып. 3. — С. 16—38.
- Режабек Е. Я. В поисках рациональности / Е. Я. Режабек. — М.: Академический Проект, 2007. — 383 с.
- Видинеев Н. В. Материальные формы мышления и общения / Н. В. Видинеев. — Ростов-н/Д.: Изд-во Ростовского ун-та, 1978. — 176 с.
- Миносян А. М. Материальные формы бытия мышления / А. М. Миносян // Диалектическая логика. — Ростов-н/Д.: Изд-во Ростовского ун-та, 1966. — С. 9—27.
- Диалектика рефлексивной деятельности и научное познание / [под ред. Е. Я. Режабека]. — Ростов-н/Д.: Изд-во Ростовского ун-та, 1983. — 240 с.
- Диалектика отрицания отрицания / [под ред. Б. М. Кедрова]. — М.: Политиздат, 1983. — 342 с.
- Ильенков Э. В. Диалектическая логика / Э. В. Ильенков. — М.: Политиздат, 1984. — 320 с.

В статье рассматриваются специфика обеспечения учебного уровня методологии получения образования в условиях распространения Интернета, в частности — ключевые проблемы использования объективных мыслительных форм для развития научной рефлексии.

Ключевые слова: методология, объективные мыслительные формы, развитие научной рефлексии.

The article considers specific character of providing of scientific level methodology for education under the conditions of Internet spread, particularly the key problems of use of objective intellectual forms for development of scientific reflection.

Key words: methodology, objective intellectual forms, development of scientific reflection.